

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

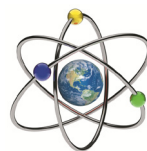
№7(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 446 sahifa,
13-iyul, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bolalik davridagi autizmning turli shakllarini differensial tashxislash	10
<i>Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda qo'llaniladigan korreksion ish tamoyillari	14
<i>Karimova Zulfiya Abduraxmanovna, Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axborot iste'mol madaniyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	19
<i>Dadonova Aziza Tulkunovna</i>	
Ilk o'spirinlik yoshidagi o'quvchilarning o'z-o'ziga bo'lgan munosabatini psixologik tahlili	23
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida muammoli o'qitish texnologiyasi	30
<i>Tuksanova Zilola Izatulloyevna</i>	
Shahar va qishloq yuqori sinf o'quvchilarida irodaviy sifatlarning qiyosiy tahlili	35
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Organik kimyo ta'limida ochiq tipli STEAM loyihalarini loyihalashning didaktik modeli va uni amaliyotga joriy etish metodikasi	41
<i>Bo'riyev Rashidbek O'ktamjonovich</i>	
Kasbiy kompetentlikni oshirishda raqamli ta'lim vositalari va interaktiv metodlardan foydalanish	47
<i>Fazildjanova Nilufar Xikmatdjanovna</i>	
Tadbirkorlik faoliyatini innovatsion va ta'lim ekotizimidagi roli	50
<i>Mirzayeva Nigora Ibrohimjon qizi</i>	
Kasbiy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni joriy etishning nazariy-metodologik asoslari	54
<i>Qobilov Voxidjon Zoxidovich</i>	
Психологические факторы мотивации личности в обучении иностранному языку	58
<i>Мухамеджанова Римма Рашидовна</i>	
Jadid ma'rifatparvarlarining boshlang'ich ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarda kitobxonlik fazilatlarini va madaniyatini shakllantirishdagi pedagogik tajribalari	66
<i>Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Fayzilova Mohinur Azamhon qizi</i>	
Talabalarda kelajakni strategik modellashtirish layoqatini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy va mahalliy tajribalarning qiyosiy-pedagogik tahlili	70
<i>Sadriddinova Feruza Meliyevna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda fanlararo abstsessial va ordinal bog'liqlikka asoslangan metodik ta'minotni takomillashtirish	75
<i>Xudayberganov G'ayrat Quranboyevich</i>	
Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish: muammo va yechimlar	80
<i>Qudratov O'ktam G'ofurovich</i>	
Ustoz-shogird tizimida raqamli vositalardan foydalanishning metodik asoslari	85
<i>Tursunov Xusniddin Isomovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda maktab va oila hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	88
<i>Safarova Halovat Barnoyevna</i>	
Globallashtirish sharoitida tolerantlik madaniyatining nazariy-metodologik asoslari	91
<i>Yusupova Maftuna Ilxomidin qizi, Qurbonova Zebiniso Mamarajab qizi</i>	
Adobe After Effects muhitida inersiyaviy davomiylik va ustma-ust harakatni avtomatlashtirishning matematik modeli (Ziyoanim Overlap)	97
<i>Hakimov Bahtiyorjon Muzaffar o'g'li</i>	
Tizimli yondashuv asosida talabalarining raqamli kompetensiyasini takomillashtirishning uch komponentli konseptual modeli	101
<i>Kulidjanova Yulduzxon Inomjon qizi</i>	

The Theory of Fostering Students' Responsibility for Natural Resources and Waste in Karakalpak Folk Pedagogy.....	104
<i>Tursinbekova Qundizgul Joldasbekovna</i>	
Soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyati va zaruriyati: soft skills tushunchasining evolyutsiyasi, asosiy komponentlari, turlari va tasnifi	109
<i>Igamberdiyeva Gulmira Botir qizi</i>	
O'zbek va ingliz tillarida "yolg'izlik" konseptining leksik-semantik xususiyatlari.....	115
<i>Sabina Saitmurodova Olim qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlashda art-pedagogikaning imkoniyatlari.....	119
<i>Komolova Iroda Xamidullayevna</i>	
9-sinf iqtisodiy va ijtimoiy geografiya darslarida GIS texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va uslubiy muammolari	123
<i>Sapayeva Gulbahor Odilbek qizi</i>	
Zamonaviy biologiya ta'limida interaktiv metodlarni qo'llashning nazariy jihatlarini	126
<i>Abdullayeva Guzalxan Vladimirovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini xalqaro baholash dasturlari bilan ishlashga tayyorlashning zarurati	130
<i>Berdimurodova Mexrubon Masudjonovna</i>	
Nutq nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta'sir etuvchi omillar	136
<i>G'aniyeva Maloxat Odilovna</i>	
Ruh salomatlikni mustahkamlashda psixologik treninglarning ahamiyati	140
<i>Maqsuda Norbosheva, Nafisa Abduyeva</i>	
Xitoy tilini xalqaro miqyosda o'qitishning zamonaviy tendensiyalari.....	144
<i>Shasaidova Lola Shamaksudovna</i>	
Социально-экологический кризис в Южном Приаралье.....	149
<i>Сейтова З. П.</i>	
Iqtisodiy fanlar bo'yicha to'garak faoliyatini tashkil etishning nazariy-metodik asoslari.....	153
<i>Xusanboyeva Tursunoy Muxammadqasimjanovna</i>	
Motivational Readiness for Continuous Professional Development.....	162
<i>Okilova Kamola Sadulloevna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarda antisotsial xulq-atvorning oldini olishning pedagogik mexanizmlari ..	166
<i>Davronova Zarrina Baxtiyorovna</i>	
Yapon tilini o'qitishda らしい (rashii) evidentsiallik ko'rsatkichini o'rgatishning pedagogik xususiyatlari	173
<i>Musayeva Aziza Ibrohim qizi</i>	
Ta'lim tizimini rivojlantirishda pedagogik prognostikaning nazariy-metodologik asoslari va metodik imkoniyatlari.....	178
<i>Sharipova Shaxnoza Xasanovna</i>	
Qoraqalpoq nasrida inson psixologiyasi.....	183
<i>Dosbergenova Miyrigul Sadiratdinovna</i>	
Tibbiy ta'lim klasterida talaba markazlashgan muhitni shakllantirish: kredit-modul sharoitida intellektual adaptiv tyutorlik texnologiyasining pedagogik imkoniyatlari	188
<i>Ibragimova Venera Azadovna</i>	
Turli yosh davrlarida perfektsionizm va maqullanish motivatsiyasi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish.....	193
<i>Nazaraliyeva Marhabo Xayitboyevna</i>	
Frazeologik derivatsiyaning lingvomadaniy xususiyatlari	197
<i>Raxmonova Gavhar Nuritdinovna</i>	
Development of adolescent thinking and its psychodiagnostics and psychocorrection	202
<i>Samarova Shoxista Rabidjanovna</i>	
Jadid pedagogik konsepsiyasi va zamonaviy ta'lim tizimi integratsiyasi: tarixiy-pedagogik tahlil va amaliy yo'nalishlar	209
<i>Shamsullayeva Ruxsatoy Sunnatullayevna</i>	

Kredit-modul tizimi asosida kasbiy ta'lim tashkilotlari o'quvchilarini kasbiy kompetensiyalarini baholashning pedagogik mexanizmi	213
<i>Shoyqulov Baxtiyor Bakirovich</i>	
Modern Socio-Psychological Trends in the Study of Emotional Alienation	219
<i>Yangibaeva Dildorakhon Rakhmon kizi</i>	
O'quv-mashq guruhi futbolchilarining jismoniy tayyorgarligi.....	225
<i>Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li</i>	
Sport ta'limida axborot bilan boyitilgan o'quv muhitini yaratish va vizualizatsiya vositalarining didaktik imkoniyatlari	230
<i>Muxitdinova Nigora Mexriddinovna</i>	
Bo'lajak mutaxassislarda yangi avlod darsliklari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	236
<i>Abdujalilov Farruxbek Po'latjon o'g'li</i>	
O'smirlarda deviant xulq-atvor shakllanishining psixologik xususiyatlari.....	239
<i>Robiya Toshpo'latova Akmal qizi, X. A. Asqarova</i>	
Aralash ta'limning pedagogik mohiyati va didaktik tamoyillari.....	244
<i>Azerbayeva Elmira Muratbayevna</i>	
Texnikaviy fanlarni o'qitish jarayonini tashkil qilish	248
<i>Niyazova Bibiniso Boltayevna</i>	
Estetik tarbiya va ruhiy go'zallik: san'at va adabiyotga muhabbat orqali shaxsdagi buzg'unchi xulq-atvorning oldini olish	253
<i>Nigora Yo'ldasheva Sodiqjon qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarini loyihalash-konstruktsiyalash faoliyatiga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	259
<i>Xolmo'minova Shahnoza Gulyam qizi</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining raqamli kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	264
<i>Axrorov Xurshid Xamidovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy tafakkurini rivojlantirishning nazariy asoslari	271
<i>G'ofurova Mohidil Sayfutdin qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarning geoinformatsion kompetentligini rivojlantirish muammosi tahlili	275
<i>Berdiyev Dilshod Faxriddin o'g'li</i>	
Академия Маъмуна: силиконовая долина средневековья.....	279
<i>Аъзамова Диёра Дильшодовна</i>	
Biblioterapiya vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida qadriyatlarga ijobiy munosabatni shakllantirish yo'llari va vositalari.....	286
<i>Komolova Shoxsanam Muzaffar qizi</i>	
Ixtisoslik fanlarini o'qitishda raqamli modellashtirish vositalarini didaktik moslashtirish: integrativ ta'lim platformasi misolida.....	291
<i>Usarov Jabbor Eshbekovich</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini klasterli yondashuv asosida rivojlantirish – pedagogik muammo sifatida.....	297
<i>Umarova Gulhayo Murodiljon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.....	301
<i>Salayjonova Saodatjon Maxsudbek qizi, Nyutonova Xilola Lochinbekovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv va zamonaviy o'qitish strategiyalarining nazariy-amaliy asoslari	305
<i>G'ulomjonova Mohinur Ulug'bek qizi</i>	
Формирование профессиональных компетенций педагога будущего в условиях цифровой трансформации и внедрения технологий искусственного интеллекта.....	309
<i>Sodikova Diloromkhon Botirjon qizi</i>	
Geografiya darslarida milliy meros va qadriyatlarni o'rgatish metodikasini takomillashtirish hamda uning samaradorligini statistik baholash.....	313
<i>Xabibullayeva Muxabbatxon Nu'monjonovna</i>	

Jadidlar tomonidan darslik va o'quv qo'llanmalarining nashr etilishi	319
Aslonov Madamin Mansurovich	
Chust va Samarqandda ekoturizm rivojlanishida milliy hunarmandchilikning o'rni va ahamiyati	324
Allanov Shuxrat Qilichovich	
Maktab direktor o'rinbosarlarining aksiologik kompetensiyasini diagnostika qilish mezonlari	329
Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li	
Talabalarda maqsadga intiluvchanlik namoyon bo'lishining psixologik mexanizmlari va shakllanish jarayonlari	335
Babadjanova Saiyora Khushnutovna	
Maktabgacha ta'lim muassasasi rahbarining kasbiy faoliyatida stress va vaqt bosimini boshqarish usullari	340
Xalilova Soxibaxon Sadikjanovna	
Namoyishli tajriba va laboratoriya ishlari asosida o'quvchilarning amaliy kompetensiyalarini shakllantirishning metodik-didaktik ta'minoti	346
Isroilov Shermurod Shamsiddin o'g'li	
Xotin-qizlarda ijtimoiy-psixologik xulq-atvor strategiyalarining migratsiya turiga bog'liq differensial namoyon bo'lishi	353
Axmedova Dildora Olimjonovna	
Rus tilidagi mediamatnlr bilan ishlashda geymifikatsiya elementlarini qo'llash	359
Maxkamov Shoxjaxon Rustambek o'g'li	
Shaxsning o'zini anglash jarayonida refleksiyaning psixologik mohiyati	365
Achilova Durdona	
Bo'lajak oligofrenopedagoglar--ning praksiologik tayyorgarligining tarkibiy tuzilmasi	370
Niyozova Dilfuza Rustam qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda interaktiv raqamli o'yinlar va vizualizatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	375
Teshaxo'jayeva Mohlaroy Shuhratxo'ja qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni tayyorlashda innovasion surdo-texnologiyalar, neyro-trenajyorlar va faol praksiologik metodlarning interaktiv sinergiyasini joriy etish	380
X. I. Malikova	
Onkologik bemorlarga psixologik yordam ko'rsatishning zamonaviy texnologiyalari va ularning hayot sifatiga ta'siri	385
Niyazova Nilufar Farxadovna	
Zamonaviy ta'lim muassasalarida axborot-pedagogik ma'lumotlar bazasini yaratish va o'quv jarayonini monitoring qilishda undan samarali foydalanish metodikasi	391
Mirzayeva Dilnoza Ulug'bek qizi	
Моделирование текста как средство развития речи младших школьников: сопоставительный анализ отечественных и зарубежных исследователей	395
Каипова Гузель Ильдаровна	
Qisqa masofaga yuguruvchilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini rivojlantirishda kompleks mashg'ulot vositalarining samaradorligi	400
Ruzmetov Furqat Ikramovich	
Англоязычные заимствования в современном русском языке: функции и механизмы адаптации	406
Мажидова А. О.	
Oliy ta'limda jismoniy tarbiya o'qituvchilarining raqamli savodxonligini oshirishning pedagogik asoslari tahlili	411
Abduraimov Shaxboz Panji o'g'li	
XXI asr kompetensiyalarini boshlang'ich sinf o'quvchilarida shakllantirishda texnologiya fani roli	417
Bozorova Lola	
MELQO modeli asosida 6-7 yoshli bolalarda ikkinchi tilni o'rganish jarayonida tasavvur rivojlanganligini baholash metodikasi	420
G'aniyeva Shahlo Abduqahhor qizi	

Hozirgi jamiyat sharoitida yosh kelin-kuyovlarning yangi oilaviy muhitga moslashuv jarayoni.....	426
Nazirqulova Nodira G'anijanovna	
Epistemik tafakkurning ilmiy tadqiqot kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni	429
Raximova Aziza Davranbekovna	
Matematika ta'limida steam loyihalarini tashkil etishning nazariy-metodik modeli	432
Umarqulov Abdusattar Amanboyevich	
Педагогические и психологические основы формирования компетенций в сфере фриланса у учащихся общеобразовательных школ.....	441
Пурханова Толганай Жуманазаровна	

EPISTEMIK TAFAKKURNING ILMIY TADQIQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI O'RNI

Raximova Aziza Davranbekovna

Innovatsion texnologiyalar universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada epistemik tafakkurning bo'lajak pedagoglarda ilmiy tadqiqot kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni yoritilgan. Epistemik tafakkur bo'lajak pedagoglarning bilim manbalari, ularning ishonchliligi, asoslanganligi hamda qo'llanilish imkoniyatlarini tanqidiy baholash qobiliyati sifatida talqin etiladi.

Tadqiqotda epistemik tafakkurning ilmiy muammolarni o'rganish, tadqiqot savollarini shakllantirish, ma'lumotlarni tahlil qilish, dalillarga asoslangan xulosalar chiqarish va ilmiy qarorlar qabul qilish jarayonlaridagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqot faoliyatida epistemik tafakkurni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari hamda samarali metod va usullari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: epistemik tafakkur, ilmiy tadqiqot kompetensiyasi, bo'lajak pedagog, tanqidiy fikrlash, ilmiy izlanish, tadqiqot metodologiyasi, refleksiya, kasbiy kompetensiya.

Abstract: This article examines the role of epistemic thinking in developing research competencies among pre-service teachers. Epistemic thinking is interpreted as the ability of future teachers to critically evaluate the sources of knowledge, their credibility, validity, and applicability.

The study analyzes the significance of epistemic thinking in investigating scientific problems, formulating research questions, analyzing data, drawing evidence-based conclusions, and making scientifically grounded decisions. In addition, the pedagogical conditions and effective methods for fostering epistemic thinking in the research activities of pre-service teachers are discussed.

Key words: epistemic thinking, research competence, pre-service teacher, critical thinking, scientific inquiry, research methodology, reflection, professional competence.

Аннотация: В данной статье раскрывается роль эпистемического мышления в формировании исследовательских компетенций у будущих педагогов. Эпистемическое мышление рассматривается как способность будущих педагогов критически оценивать источники знаний, их достоверность, обоснованность и возможности практического применения.

В исследовании проанализировано значение эпистемического мышления в процессе изучения научных проблем, формулирования исследовательских вопросов, анализа данных, выработки выводов, основанных на доказательствах, а также принятия научно обоснованных решений. Кроме того, рассмотрены педагогические условия и эффективные методы развития эпистемического мышления в научно-исследовательской деятельности будущих педагогов.

Ключевые слова: эпистемическое мышление, исследовательская компетентность, будущий педагог, критическое мышление, научное исследование, методология исследования, рефлексия, профессиональная компетентность.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida bo'lajak pedagoglarni nafaqat bilim beruvchi mutaxassis, balki ilmiy-tadqiqot faoliyatini samarali amalga oshira oladigan, innovatsion g'oyalarni ilgari suruvchi va pedagogik muammolarni ilmiy asosda hal qiluvchi shaxs sifatida tayyorlash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shunday kompetensiyalarni shakllantirishda epistemik tafakkur alohida o'rin egallaydi. Chunki ilmiy tadqiqotning muvaffaqiyati tadqiqotchining bilimga bo'lgan munosabati, ma'lumotlarni tanqidiy baholashi va ilmiy dalillar asosida xulosa chiqarish qobiliyatiga bog'liq hisoblanadi.

Epistemik tafakkur ilmiy bilish jarayonining ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, u bilimlarning qanday yaratilishi, tekshirilishi va qo'llanilishini tushunishga xizmat qiladi. Shuning uchun bo'lajak pedagoglarda epistemik tafakkurni rivojlantirish ilmiy tadqiqot kompetensiyalarini shakllantirishning muhim imkoniyati hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hofer va Pintrich epistemologik e'tiqodlar konsepsiyasida shaxsning bilimga bo'lgan munosabati bir nechta o'zaro bog'liq omillar orqali shakllanishini asoslaydi. Ularning fikricha, bilimning mohiyati va ishonchliligini anglash, uning qayerdan kelib chiqishi, qanday dalillar bilan asoslanishi hamda vaqt o'tishi bilan o'zgarishi mumkinligini tushunish epistemik rivojlanishning asosiy tarkibiy qismlarini tashkil etadi. Tadqiqotchilar mazkur epistemologik qarashlar bo'lajak pedagoglarning kasbiy vaziyatlarda asosli qaror qabul qilish, pedagogik muammolarni tahlil etish va samarali yechim tanlash qobiliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar.

A.K. Markova pedagogning kasbiy rivojlanishini o'rganar ekan, refleksiv faoliyat va mustaqil fikrlashni professional kompetentlikning muhim mezonlari sifatida baholaydi. Muallifning ta'kidlashicha, pedagog o'z faoliyatini muntazam ravishda tahlil qilib borishi, erishilgan natijalarni baholashi hamda yangi bilim va g'oyalarni tanqidiy yondashuv asosida qabul qila olishi uning kasbiy yetukligini belgilovchi asosiy omillardan hisoblanadi.

V.M. Karimova tafakkur psixologiyasiga oid tadqiqotlarida tanqidiy va analitik fikrlash insonning intellektual kamolotida alohida ahamiyat kasb etishini qayd etadi. Olimaning fikricha, pedagogik ta'lim olayotgan talabarlarda mustaqil xulosa chiqarish, turli manbalardan olingan ma'lumotlarni qiyosiy tahlil qilish va ilmiy asoslangan fikr bildirish ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy kasbiy tayyorgarlikning muhim talablaridan biridir.

E.G'. G'oziyev esa tafakkur rivojlanishini bilish jarayonlarining ajralmas tarkibiy qismi sifatida talqin qiladi. U pedagogik ta'lim jarayonida mantiqiy mushohada yuritish, tanqidiy fikrlash va nazariy bilimlarni real amaliy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini rivojlantirish zarurligini alohida ta'kidlaydi. Olimning qarashlariga ko'ra, aynan ushbu sifatlar epistemik tafakkurning shakllanganlik darajasini ifodalovchi muhim mezonlardan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, tahlil qilingan ilmiy manbalar epistemik tafakkurni rivojlantirish bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirish, refleksiv yondashuvni rivojlantirish, dalillarga asoslangan fikrlash madaniyatini qaror toptirish hamda tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, oliy pedagogik ta'lim tizimida epistemik tafakkurni shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar hali yetarli darajada takomillashmaganligi mazkur yo'nalishda qo'shimcha ilmiy izlanishlar olib borishni dolzarb vazifa sifatida namoyon etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida tahlil, pedagogik kuzatuv, so'rovnomalar va statistik tahlil metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqot bazasi sifatida pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar jalb qilindi. Ishtirokchilarning epistemik tafakkur darajasini aniqlash maqsadida maxsus diagnostik so'rovnomalar yaratildi. Ilmiy tadqiqot kompetensiyalarini baholash uchun quyidagi mezonlardan foydalanildi:

- ilmiy muammoni aniqlash qobiliyati;
- tadqiqot savolnomasini shakllantirish;
- ilmiy manbalarni tahlil etish;
- ma'lumotlarni tahlil qilish;
- dalillarga asoslangan xulosalar chiqarish.

Olingan natijalar foiz ko'rsatkichlari va statistik tahlil asosida qayta ishlandi.

"Epistemik" atamasi yunoncha "episteme" – "bilim" so'zidan olingan bo'lib, bilimning tabiati, manbalari va ishonchliligini o'rganishni anglatadi. Epistemik tafakkur esa shaxsning bilimlarni tanqidiy tahlil etish, manbalarining asoslanganlik darajasini baholash hamda turli nuqtai nazarlarni qiyoslash qobiliyatidir.

Pedagogik nuqtai nazardan epistemik tafakkur quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

- bilimlarning manbalarini aniqlash;
- axborotning ishonchli ekanligini baholash;
- dalil va fikrlarni farqlay olish;
- ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish;
- muammolarga turli nuqtai nazardan yondashish;
- refleksiv fikrlashni amalga oshirish.

Mazkur komponentlar ilmiy tadqiqot jarayonining barcha bosqichlarida muhim ahamiyatga ega hisoblanadi

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda ilmiy tafakkur nafaqat ilmiy doiralarda, balki kundalik hayotda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Texnologiyalar rivoji, global muammolar va axborot oqimining ortishi insondan yuqori darajadagi tanqidiy fikrlashni talab etadi.

Ilmiy tafakkurga ega bo'lgan shaxs voqealarga chuqurroq yondashadi, mustaqil qaror qabul qiladi va jamiyat taraqqiyotiga faol hissa qo'shadi. Shu bois, ta'lim tizimida ilmiy tafakkurni rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Bugungi kunda ilmiy tafakkur jamiyat rivojlanishining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Texnologiyalar, tibbiyot, iqtisodiyot va ta'lim sohalaridagi yutuqlar aynan ilmiy yondashuv natijasidir. Ilmiy tafakkur:

- insonni mustaqil fikrlashga o'rgatadi
- noto'g'ri ma'lumotlarni aniqlashga yordam beradi
- muammolarni chuqur tahlil qilish imkonini beradi
- innovatsion g'oyalarni shakllantiradi.

Epistemik tafakkur esa boshqa savollar doirasida harakat qiladi. U "men tushundimmi?" degan savoldan ko'ra "men bunga nega ishonaman?", "bu bilim qaysi manbaga tayanadi?", "bu xulosa qanday asoslangan?" kabi savollarga yo'naltirilgan. Sandoval, Greene va Bråten epistemik kognitsiyani bilim va bilish haqidagi fikrlashning keng tadqiqot maydoni sifatida tavsiflaydi. Greene va Yu epistemik kognitsiyani modellashtirishda deklarativ, protsessual va printsiplial bilim qatlamlarini farqlash zarurligini ko'rsatadi. Barzilai va Zohar epistemik tafakkur kognitiv va metakognitiv tarkiblarni birlashtiruvchi ko'p qirrali tuzilma ekanini ta'kidlaydi. Bu yondashuv epistemik tafakkurni oddiy e'tiqodlar majmui emas, balki bilim da'volarini baholashga xizmat qiladigan faol, nazoratli tafakkur jarayoni sifatida tushunishga imkon beradi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra ushbu ilmiy ish Hofer va Pintrich, Kuhn hamda Schommerlarning epistemologik qarashlar haqidagi ilmiy tadqiqotlari bilan mos keladi. Mazkur olimlar bilimlarning murakkabligi va ishonchliligini tushunish darajasi ilmiy fikrlash sifatiga bevosita ta'sir qilishini ta'kidlaydilar.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, epistemik tafakkur rivojlangan talabalar ilmiy axborotlarni tanlashda tanqidiy yondashuvni qo'llaydi, turli nuqtai nazarlarni qiyoslay oladi va ilmiy xulosalarni asoslashda dalillardan samarali foydalanishadi.

Shuningdek, pedagogik ta'lim jarayonida muammoli vaziyatlar, loyiha faoliyati, refleksiv topshiriqlar va ilmiy munozaralardan foydalanish epistemik tafakkurni rivojlantirishning samarali vositalari ekanligi o'rganildi. Mazkur holat bo'lajak pedagoglarni ilmiy faoliyatga tayyorlashda epistemik tafakkurni rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik tizimni takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari epistemik tafakkur ilmiy tadqiqot kompetensiyalarini shakllantirishning muhim omili ekanligini isbotlandi. Epistemik tafakkur talabalarning ilmiy muammolarni aniqlash, olingan axborotlarni tanqidiy baholash, ilmiy dalillar asosida xulosalar chiqarish va refleksiv faoliyatni amalga oshirish qobiliyatlarini shakllantiradi. Shu munosabat bilan pedagogika oliy ta'lim tashkilotlarida epistemik tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan innovatsion metod va texnologiyalarni keng joriy qilish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bu esa bo'lajak pedagoglarning ilmiy salohiyati, bilimi va kasbiy kompetensiyalarini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Cartiff B. M., Duke R. F., Greene J. A. The Effect of Epistemic Cognition Interventions on Academic Achievement: A Meta-Analysis // Journal of Educational Psychology. 2021. Vol. 113, No. 3. P. 477-498
2. Hofer B.K., Pintrich P.R. Personal Epistemology: The Psychology of Beliefs about Knowledge and Knowing. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2002.
3. Karimova V.M. Psixologiya. Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. B.120-132
4. Маркова А.К. Психология профессионализма. Москва: Международный гуманитарный фонд "Знание", 1996. с. 118-135.
5. Raximova A. Ilmiy tafakkur epistemik tasavvurning asosiy shakli sifatida. B.115
6. Raximova A. Metakognitsiya va epistemik tafakkur o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik. B.378
7. Schommer M. Epistemological Development and Academic Performance among Secondary Students // Journal of Educational Psychology. - 1993. - Vol. 85. - № 3. - P. 406-411

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.